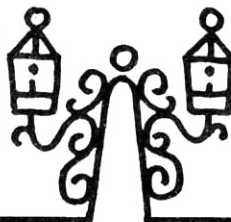

Panu

Madiganin
sirkus Oulussa

Kustaa Lipponen täyttää 95 vuotta. Käytän preesensia, koska asiat, joista kerron, kerrattiin juuri syntymäpäivänä, syyskuun 30:ntenä, ja kaiken lisäksi samassa huoneessa, jossa Kustaa Heikinpoika Lipponen oli syntynyt. Kelloaikakin on tiedossa: klo 2 jpp. Isä Heikki (1840—1910) oli kertonut siitä päivästä ja siihen ajankohtaan liittyvistä tapahtumista. Viime kesänä sattui vanhan vaunu- ja maakarimien silmiin, jotka silmälaisten takana vieläkin ovat tarkat, kokosivun juttu 28. 7. HS:ssa: »Sirkus Madigan. . . Murhenäytelmä ja sirkusheveja». Tästä tarina lähti.

Syyskuun alussa 1879 saapui Ouluun John Adalbert Madiganin sirkus, perheyriitys, jota em. artikkelin kirjoittaja tri Sven Hirn pitää suhteellisen korkeatasoisena. Madigan mainosti itseään newyorkilaisena. Päänumeroina olivat tirehtöörin omat temput, »akatemiaalaisia vikkelyksiä» eli perinteellisiä korkeamman koulun ratsastusesityksiä. Sirkuksen primadonna oli pikku Elvira, joka ei vielä ollut täytännyt kahtaosta. Elvira suoritti ”vaikeita keikailijakonsteja hienolla rautalankaköydellä» eli tanssi nuoralla, kertoo Krohn. Hän ei ollut Madiganin vaan tämän vaimon Laura Jensenin tytär ensimmäisestä aviosta, alkuperäiseltä nimeltään Hedvig. Laura lie ollut syntynyt suomalainen, mutta nimeä ei ole saatu selville. Tiettävästi myös äiti oli mukana Oulussa.

Kertoman mukaan sirkus saapui Ouluun 40 hevosella (Turku—Pori—Vaasa), osa hevosista oli talleissa, osa laitumella Nuottasaarella, ja kaikki maajoituivat oululaistaloihin, lähinnä Heinäpään. Sirkushevosia oli vain kahdeksan, mutta kamaa oli paljon. Madigan sai vuokratuksi Maneesin, jossa sitten esiintyi kuukauden päivät. Paikkakuntalaisia tarvittiin avuksi. Yksi palkatuista oli satulamaakari Heikki Lipponen, joka auttoi esitysten väliajoilla. Lipposella käydessään oli tirehtööri Madigan kutsunut myös Kreetta Lipposta näytöksiin, mutta Kreetta oli sanonut, että käy sitten, kun näyttelevät viimeisen kerran. Viimeinen kerta sattui kuitenkin syyskuun 30:nneksi, jona päivänä hän synnytti toisen poikansa Kustaan. . . Sinä päivänä ei Heikki Lipponenkaan ehtinyt Maneesin ennen kuin synnytyksellä onnellisesti ohi.

Viimeisen päivän näytös olikin edellisiä kummempi. Madigan palkkasi sinne 12 kasakkaa köyhäinkasarmilta, kuten rakennuksia sittemmin totuttiin

kutsumaan. Kasakat asetettiin pariviiviin kaksi vastakkain ja pelaili ristiin, terä ylöspäin. Madigan otti vaihtia ja ponkautti sukkulana yli sapelirivistön. Jaloilleen tuli, vaan vatsalleen olisi tullut sapelien päälle, jos olisi epäonnistunut, tuumasi Kustaa. Tässä näytöksessä arvottiin yksi sirkushevosista. Jokainen lipun lunastanut osallistui arvontaan, jonka poliisi valvoi. Magneesi oli tupaten täynnä, mutta oli asian eteen työtään tehty. Päivästä päivään tapausta oli mainostettu. Vanhinta sirkushevosista oli punaiseen kaapuun huputettuna, niin että kaviot vain näkyivät, kuljetettu ympäri kaupunkia. Kadunkulmissa oli koreaksi puettu taluttaja kuuluttanut viimeisen päivän näytöksestä ja ilmoittanut, että tämä hevonen arvottaisiin ja että jokainen katsojista osallistuisi pääsylipulla. Johan oli tehonnut. Kysyin, kävivätkö näytöksissä muutkin kuin herrasväet, mihin Kustaa, että kaikki, joilla vain lanttia liikenä. Heikki-isä olikin kysynyt tirehtööriltä, oliko kannattanut tulla näin Pohjolaan, johon tämä oli sanonut, ettei ol-

lut yhtään katunut.

Niin oli sitten hevosparka arvottu. Sen voitti, muisteli Lipponen isänsä kertoneen, eräs vanhapiika, kai joku porvarin tyttö. Hän oli lähetyttänyt hepon kotiinsa, jossa se oli yöksi sijoitettu väliaikaiseen talliin. Kun uusi omistajat aramulla oli mennyt pollea katsomaan, oli hän todennut, ettei hän tuollaista hevosta tarvinnut. Hevosparka oli loppuunajettu. Jotta se ei olisi enää joutunut maailmalle, käski hän tappaa sen ja lupasi lahtarille 12 markkaa. Tällainen ammattilainen kaupungissa olikin ja poliisi maksoi toiset 12 markkaa. Poliisin tehtävänä oli huolehtia siitä, että markkinoille ja muutenkin kaupunkiin ilmestyneet loppuunkuluneet elukat tapettiin. Niin joutui juhlistu sirkushepo Konikankaalle.

Kymmenen vuotta myöhemmin tapasi nuori Elvira kohtalonsa yhdessä rakastettunsa kanssa metsässä tanskalaisen Svendborgin kaupungin lähellä molemmat ammuttuina. Hän ja ruotsalainen kreivi Bengt Sixtus Sparre olivat rakastuneet toisiinsa, mutta eivät olleet löytäneet muuta ratkaisua, luutnanttikreivi oli naimisissakin. . . Tästä onnettomasta tarinasta riitti tietysti puhetta vuosikausiksi, ei vain sirkusmaailmassa, vaan muutenkin. Ajan tyyliin ilmestyi Ruotsissa mm. arkkiveisu sepittäjänä Johan L. Saxon: Wis om Löjtnant Sparres och Elvira Madigans olyckelige Död.